

Őskori és római kori lelőhelyek feltárása az M6 autópálya budapesti szakaszának nyomvonalán 2005-ben

(Budapest, XXII. ker., Nagytétény)

Az M6 autópálya és kiegészítő útjainak Budapest közigazgatási határa és az M0 körgyűrű közötti szakaszának régészeti feltárásai 2005. május 23-án kezdődtek el. A tervezett nyomvonal Budapest Nagytétény nevű városrészében olyan területeken húzódik, amelyek közelében régészeti lelőhelyek vannak. Ezek közül legismertebb az egykori sertéshízlalda (ma: Harbor Park) területén részben feltárt lelőhely, ahol kelta és késő bronzkori települészet, valamint egy Árpád-kori lakóház maradványai kerültek elő. (SZILAS 2002; SZILAS 2005) Tekintettel arra, hogy a kijelölt nyomvonal jórészt beépített területen haladt, nem állt módunkban a máshol jól bevált terepbejárásokkal és régészeti célú légifotóztatással meghatározni a lelőhelyek pontosabb kiterjedését, időbeli behatárolását. Ezért próbafeltárással, kutatóárkok kijelölésével indultak a régészeti munkálatok, kényszerűen alkalmazkodva a nem feltétlenül régészeti szempontokat szem előtt tartó kisajátítási folyamathoz.

A Nemzeti Autópálya Zrt. szakembereivel együttműködve összesen 16 kutatóárkot jelöltünk ki az M6 nyomvonalán, kiegészítő útjain és a csomópontokban. Ezek mérete zömmel 100×5 méteres volt, de illeszkedve a terepi adottságokhoz ettől eltérő méretű árkokat is kijelöltünk. Itt jegyezzük meg, hogy jelen beszámoló

Excavation of prehistoric and Roman period sites along the path of the Budapest stretch of the M6 highway in 2005

(Budapest XXII, Nagytétény)

The archaeological excavations along the path of the M6 highway and its subsidiary roads between the administrative border of Budapest and the M0 ring road began on May 23, 2005. The path of the highway crosses the Nagytétény district of Budapest in areas where archaeological sites are known to exist. The most well-known one is the site partly unearthed on the territory of a former pig sty (today: Harbor Park), where part of a settlement from the Celtic Late Bronze Age periods and the remains of an Árpád Period dwelling came to light. (SZILAS 2002; SZILAS 2005) As the road way mostly passed across built-in areas, we could not use the time-honored methods of field walking and archaeological aerial photography to determine the exact extent of these sites. Thus, archaeological investigations started with test excavation and the location of test trenches. At the same time, we were compelled to comply with the privatisation process, which did not always respect archaeological concerns.

In co-operation with specialists from the Nemzeti Autópálya Rt., 16 test trenches were opened along the path of the M6, its subsidiary roads and junctions. These trenches measured 100×5 m for the most part, although trenches of various sizes were also opened where

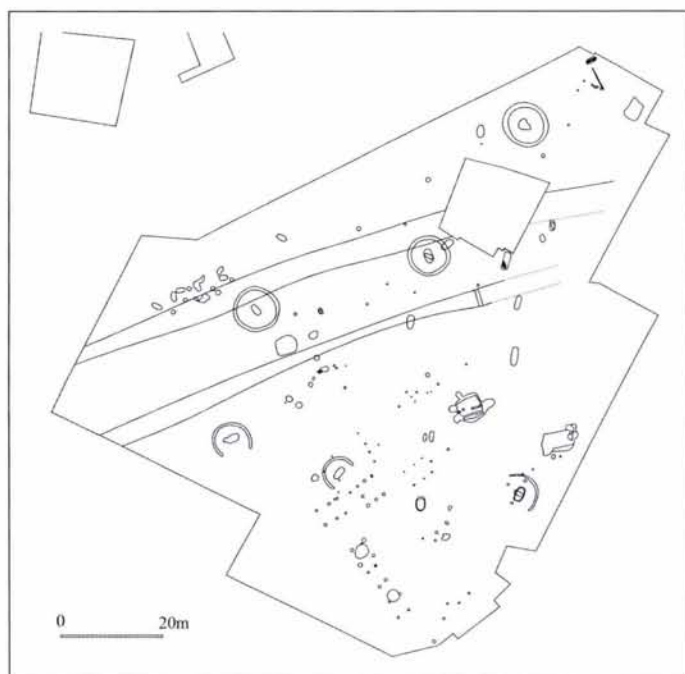
írásának ideje alatt is (2006. február) folyamatban vannak a feltárások. Rövid összefoglalónkban csak a 2005. decemberéig végzett munkák kiértékelésére vállalkozunk. Ennek során mintegy 15.000 négyzetméternyi területet kutattunk meg, ahonnan késő bronzkori temető, kelta (LTD) telep és római kori hamvasztásos temető együttesen mintegy 250 régészeti objektuma került elő.

Az I–V. számú kutatóárkok a Budapest–Székesfehérvár vasútvonaltól északra, az Aquarius Hotel és a Harbor Park vonala közötti területen sorakoztak a vasúttal nagyjából párhuzamosan. Közülük csupán a II. számú árokban került elő régészeti jelenség, szabálytalan téglalap alakú, nagyobb méretű (9×6 méteres) földbemélyített bronzkori gödörobjektum formájában. Betöltéséből csak néhány kerámiatöredék került elő, ami arra utal, hogy használata időben nem tarthatott sokáig.

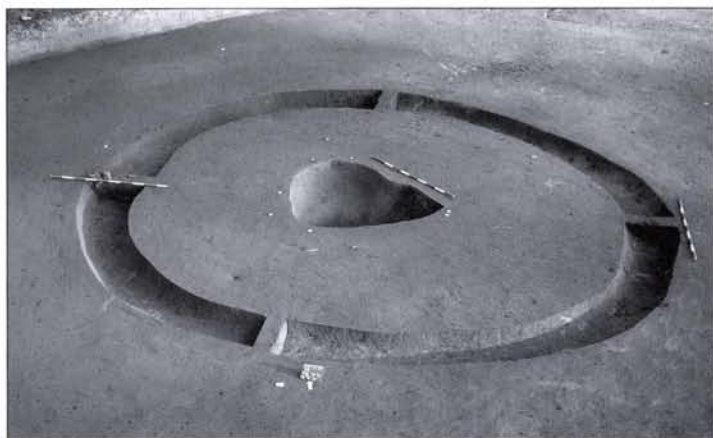
the surface conditions required. Here, it should be added that the excavations are still on-going at the time this report is being written (February 2006). On the excavation period ending in December 2005 are evaluated here. A surface of about 15,000 square kilometres was investigated to date including 250 archaeological features from a late Bronze Age cemetery, a Celtic settlement (LTD) and a cremation cemetery from the Roman period.

Trenches I–V were opened north of the Budapest–Székesfehérvár railroad, in the territory between the Aquarius Hotel and Harbor Park, approximately parallel to the railroad. Only trench II contained an archaeological feature: a large (9×6 m), irregular oblong Bronze Age pit. Only a few shards were found in its fill suggesting that it had not been used for long.

Trenches VI–VIII were opened on the territory enclosed by Nagytétényi Road,

1. kép: A VII-es számú felület összesítő rajza
Fig. 1: Ground plan of surface VII

2. kép: Árokkal övezett késő bronzkori csontvázás sír
 Fig. 2: Late Bronze Age inhumation grave surrounded by ditch

A VI–VIII. kutatóárkokat a Nagytétényi út, a 6-os út bevezető szakasza valamint a Harbor Park nyugati oldala által bezárt területen jelöltük ki. A VI. és VIII. árkokban szórványos késővaskori kerámia került elő, a VII. ároknál azonban, amely a terület geomorfológiája alapján egy a Duna árteréből kiemelkedő szárazulat tetején húzódik, teljesskörű megelőző feltárást kellett végeznünk az itt előkerült késő bronzkori temető és kelta telep nyomai miatt. (1. kép)

A kibővített VII. felületen összesen 29 darab, a késő bronzkor különböző periódusaiba sorolható temetkezés került napvilágra. Ezek közül a korai Halomsíros-kultúra csontvázás temetkezései képviselik magukat legnagyobb mennyiségben (21), a 10 darab urnás rítusú sír közül öt a korai urnamezős időszak, öt pedig a váli kultúra hagyatékába tartozik. Ezen túl tucatnyi, talán sírrészletként interpretálható jelenséget is dokumentáltunk e korszakból. A csontvázás temetkezések közül csupán 4 esetben lehetett a teljes vázat megfigyelni, melyeknél kettőt nyújtva, jobbra döntött felsőtesttel temettek el, kettőt pedig hátonfekvő pozícióban találtunk. Nyolc sírban néhány vázesont,

the approach section for route no. 6 and the western side of Harbor Park. Scattered Late Iron Age ceramics were found in trenches VI and VIII, while a complex excavation preceding development work was conducted in trench VII, situated on top of an elevated dry area in the Danube floodplain, because of the Late Bronze Age cemetery and the traces of a Celtic settlement observed there. (Fig. 1)

Altogether 29 burials were uncovered dating to various phases of the Late Bronze Age on the enlarged surface VII. The 21 inhumation burials from the Early Tumulus culture were most numerous. Five of the ten urn graves dated to the Early Urnfield period, while five other burials belonged to the Váli culture. In addition, a dozen features that can perhaps be interpreted as parts of graves from this period could be documented. There were only four inhumation burials containing complete skeletons. Two of them were extended burials with the upper body bent to the right and two bodies placed lying on their back. A few skeletal remains were found in eight graves, while in 10 burials only the remains of a few grave-goods or only the empty grave shaft could be

testrészt maradványára bukkantunk, míg 10 temetkezésnél néhány melléklet maradványát, vagy csupán az üres sírgödört tudtuk dokumentálni. Utóbbiaknál pedológiai vizsgálatok alapján kizárható a talaj szerepe. Feltételezésünk szerint sírbrablás, vagy ma még nem pontosan ismert rituálé következtében kerülhettek ki a tetemek a sírgödörből, ám egyes esetekben a jelképes temetkezés szokását sem zárhatjuk ki.

A feltárt sírok közül vallástörténeti jelentősége miatt kiemelkedik az a hat temetkezés, melyeket 6-8 méter átmérőjű sekély, teknős aljú kerítőárkok öveztek. (2. kép) Az árkok betöltése több-kevesebb terméskövet tartalmazott, amely több sír betöltésében is megfigyelhető volt (a kőanyag geológiai vizsgálata folyamatban van). Az árkok minden valószínűség szerint kisebb földhalmokat kerítették körbe, és az azokat borító kőpalást erodálódott maradványai kerültek az árkokba. E rítus nem idegen, ugyanakkor nem is gyakori a Halomsíros-kultúra Kárpát-medencei változatának temetkezéseinél. A korai fázis névadó lelőhelyén, Alsószentpéteren (Dolny Peter; DUŠEK 1969) ugyancsak hat darab, Jánoshida-Berek lelőhelyen négy, (CSÁNYI 1980) Makláron egyetlen hasonló módon kerített sír ismert. Ugyanakkor kőgyűrűvel övezett temetkezésekről is tudunk a Duna-völgyben. (Letkés-Kertészföldek: KOVÁCS 1996; Üröm-Magyar-Bolgár Barátság Tsz.) Szintén gyakran előforduló rítuselem a Halomsíros-kultúra temetkezéseinél a sírok kőpakolásának szokása. Ezt Nagytétényben is több helyütt megfigyeltük, bár sértetlenül csupán a 2. sír esetében dokumentálhattuk, ahol az épségben megmaradt csontváz felett 2 méter hosszúságban, fél méter szélességben heverték sűrűn, több rétegben egymásra hányva a kisebb-nagyobb termés-

3. kép: A 157. számú késő bronzkori csontvázás sír
Fig. 3: Late Bronze Age inhumation grave no. 157

observed. In the latter cases, the pedological analyses excluded the possibility that the soil played a role in the absence of the body. It seems that the bodies were removed from the graves in the course of grave robbery, or as the consequence of a still unknown ritual, although in certain cases symbolic burials also represent an explanation.

Six burials stand out among the graves brought to light because of their religious historical importance. They were encircled by a shallow circular ditch with a trough-shaped base measuring 6-8 m across. (Fig. 2) The ditches' fill contained, more or less, rock blocks. The same could be observed in the fill of numerous graves (the geological analysis of the rock has not yet ended). The ditches most probably enclosed smaller earthen forms, and the eroded remains of the rock mantle that covered the forms tumbled into the ditches. This rite is not alien to the region,

kövek. Figyelemre méltó, hogy a közelben, Százhalombatta-Dunafüredről szintén a kultúra kőpakolásos sírjáról tudunk. (POROSZLAI 1993)

A sírokban igen kevés mellékletet találtunk. A leggyakrabban kisebb bögrék, apró bronz lemez-, huzalékszerek maradványai fordulnak elő, ám túlnyomó többségüknél emberi váz híján eredeti elhelyezkedésükről, pontos számukról nem lehetnek egyértelmű információink. Szerencsére az eddigi leggazdagabb mellékletű temetkezés (157. objektum) dél-észak tájolású, az elhunyt koponyáját és a felsőtest csontjait is tartalmazó sír volt. Nyakán szív alakú csüngőkből és spirálcsovecskékből álló nyaklánc maradványait találtuk, felsőruházatát vonalban elhelyezkedő, bronz, félgömbös pitykesor díszítette. (3. kép) A tájolásbeli eltérések, valamint két esetben megfigyelt egymásra temetkezés a temető – feltételezhetően – többgenerációs használatára utal. A lelőhely antropológiai és a későbbiekben megvalósítandó archeogenetikai vizsgálatai reményeink szerint a kultúra társadalmi-embertani képének eddig homályos pontjait is megvilágítják.

although neither is it common with Tumulus culture burials in the Carpathian Basin. At Alsószentpéter, the eponymous site for the early phase, (Dolny Peter: DUŠEK 1969) six graves are known with similar surrounding ditches while four similar graves were found at Jánoshida-Berek, (CSÁNYI 1980) and a single one at Maklár. We also know of burials in the Danube Basin that were surrounded by a stone ring (Letkés-Kertészföldek; KOVÁCS 1996; Üröm-Magyar-Bolgár Barátság Tsz.) Covering the graves with stones is another common element of the funeral rite of the Tumulus culture. We could observe a few examples at Nagytétény as well, although an intact condition could be documented with grave no. 2. Here rock blocks of various sizes lay in a heap, packed densely in several layers to a thickness of 0.5 m and a length of 2 m above the intact skeleton. It is noteworthy that another grave with stone packing is known from Százhalombatta-Dunafüred, a nearby site of the same culture. (POROSZLAI 1993)

Very few finds were recovered from the graves. The most common finds were

4. kép. A váli kultúra urnatemetkezése
Fig. 4: Váli culture urn grave

5. kép: Késő vaskori műhely (167. objektum)
 Fig. 5: Late Iron Age workshop (feature no. 167.)

A csekélyebb számú hamvasztásos temetkezések közül kiemelkedik a terület középső-északi részén kisebb csoportokban elhelyezkedő öt késő urnamezős, a váli kultúrába tartozó sír. Az igen kicsi, olykor alig fél méter átmérőjű sírgödörökben 2-6 edényt helyeztek el szorosan egymás mellé. Az edénymellékletek között minden esetben találunk egy-egy közepes méretű kihajló, síkzott peremű, árkolt vállú urnaedényt, néha kisebb fazékurnát, behúzott, turbántekereses peremű tálat, olykor kisebb bögréket. (4. kép) Kiemelendő egy csücskös fülű kancsó, valamint egy behúzott peremű tál, melyet egy másik turbántekereses tállal borítottak. Hamvak, mind a – gyakran fedőtállal, vagy edénytöredékekkel borított – urnaedények belsejében, mind a sírgödör földjében előfordultak.

Az utóbbi években egyre több adattal rendelkezünk Nagytétény-Érd-Százhalombatta mikrorégiójának késő bronzkori betelepülésére vonatkozóan. A Harbor Park területén (SZILAS 2002; SZILAS 2005) valamint Százhalombatta-Földváron talált településnyomok, az Érdliget-Barcza utcai sírok, valamint több jelentős szórvány bronz leletegyüttes, a fővárostól

smaller cups, remains of tiny bronze plaques and wire jewellery although there is no definite information about their positions and exact number due to the absence of human skeletons in the overwhelming majority of the graves. Luckily, the skull and the bones of the trunk were preserved in the south-north oriented grave that had the richest grave furniture (feature no. 157). The remains of a necklace composed of cordiform pendants and spiral tubes were found around the neck with a row of hemispherical bronze spangles decorating the outer garment. (Fig. 3) The differences in the orientation and the superposition of the graves, observable in two cases, suggest that more than one generation used the cemetery. The results of the anthropological and a future archaeogenetic analysis will hopefully shed light on the still obscure aspects of the social and anthropological picture presented in the cemetery of this culture.

Among the less numerous cremation burials, five graves from the Late Urnfield Váli culture deserve mention. These graves were found in small clusters in the central-northern part of the territory. From 2-6 vessels were placed next

délre eső jobb parti Duna-szakasz folyamatos késő bronzkori lakottságáról árulkodnak.

A későbronzkori temető egyes részeire késővas kori (kelta) telep épült rá, amely a Harbor Park területén 2001-ben és 2004-ben feltárt nagyobb falusias jellegű település nyugati peremzónájához tartozhatott. Néhány esetben megfigyelhetők voltak a két korszak egymáshoz képest szuperpozícióban lévő objektumai, mint például a 192. objektumnál, ahol a kelta lakógödör csontvázas késő bronzkori sírt vágott.

A kelta telepjelöléseket felszínen álló, fakonstruktív építményekre utaló cölöplyukcsoportok, méhkas alakú tárolóvermek, szabadonálló illetve műhelygödörbe rendezett kemencék, földbemélyített gazdasági építmények és egy félig földbemélyített lakóház alkotta.

Érdekesnek tűnik, hogy az egyetlen lakóépítményként meghatározható objektumot különféle, egymástól eltérő rendeltetésű gazdasági építmények veszik körül, egyfajta tanyajellegű gazdasági egységet alkotva. Külön egységet képeznek a hat vagy hét oszlop által megtámasztott, földfelszínre épített, egységes tájolású fakonstruktív építmények (csűrök?), ugyancsak zömmel egy csoportban található a gazdasági funkciójú, földbemélyített kisebb gödrök is. Mellettük helyezkedik el egy 4×4 méter kiterjedésű, földbemélyített objektum, amelyet a járószintjéről előkerült orsógombok alapján valószínűleg szövő-fonó műhelyként értelmezhetünk.

A fakonstruktív építményektől távolabb, magányosan állt egy 5×4,5 méter alapterületű, cölöpökkel alátámasztott tetőzetű, az eredeti felszín alá legalább 1 méterrel lemélyített műhely, amelynek három oldalán az építmény kontúrjából

to each other in the very small grave pits, sometimes measuring only half a meter in diameter. The grave good vessels always included a medium large urn with an everted, profiled rim and channelling on the shoulder, sometimes a small pot urn, a bowl with an inverted rim decorated with spiral channelling, and more rarely, small cups. (Fig. 4) A jug with a pointed handle and a bowl with an inverted rim covered with another bowl with spiral channelling deserve special mention. Ashes were equally likely to be found in the urns, often covered with a bowl or shards, or in the earth of the grave.

An increasing number of data has been accumulated on the Late Bronze Age occupation of the Nagytétény–Érd–Százhalombatta microregion. The settlement traces uncovered on the territory of Harbor Park, (SZILAS 2002; SZILAS 2005) and Százhalombatta–Földvár, the graves in Érdliget-Barcza Street and a number of significant stray bronze hoard finds attest to continuous settlement on the right bank of the Danube south of the modern capital in the Late Bronze Age.

A late Iron Age (Celtic) settlement was established over certain parts of the Late Bronze Age cemetery, which may be associated with the larger rural settlement unearthed on the territory of Harbor Park in 2001 and 2004. In a few cases, the features from the two periods could be observed in superposition as, for example, in the case of feature no. 192 where a Celtic semi-subterranean house intersected a late Bronze Age inhumation grave.

The Celtic settlement features comprised groups of postholes implying timber structure constructions sitting directly on the ground, beehive-shaped storage pits, outdoor ovens and ones built in work-

kiugró, földfelszínre épített kemencék maradványait találtuk (167. objektum). (5. kép) Ezenfelül a műhely falában mutatkozó vörösesbarnás ovális alakú átégett elszíneződések alapján belső tűzelőhelyekre is következtethetünk. A műhely hosszabb idejű használatára utal, hogy tapasztott padlóját három ízben megújították. Az ehhez hasonló, lepény-, vagy kenyérsütésre alkalmas, több kemencét magukban foglaló műhelyek a Harbor Park fentiekben már említett feltárásán is előkerültek. (SZILAS 2002, 123)

A vizsgált terület egyetlen lakóépítménye mind a kenyérsütő műhelytől, mind a gazdasági jellegű építményektől kissé távolabb helyezkedett el. Az általános formát mutató, téglalap alakú, félig földbemélyített, döngölt padlójú ház keleti, rövidebbik oldalának közepén tűzhely volt megfigyelhető. Nyugati és délnyugati szélét későbbi, de még ugyancsak La Tène D korú, beásások vitték el. A lakógödör betöltéséből többek között fésűdszesz szürke grafitos kerámia és világosszürke, joliszapolt „S” profilú tálak töredékei kerültek elő.

A telep ásatásunkon feltárt része fémekekben rendkívül szegény volt és a kerámiaanyag mennyisége sem mérhető a Harbor Park területén feltárt központi zónához. Pontosabb időrendi meghatározásra a feldolgozást követően nyílik mód, előljáróban azonban annyi kijelenthető, hogy a település a La Tène D periódushoz köthető.

A IX–X. kutatóárkok a jelenlegi 6-os út bevezető szakaszának déli, Duna felé eső oldalán húzódtak Érd és Budapest határában. Közülük egyikből sem került elő régészeti jelenség, ami azzal magyarázható, hogy a ma is jórészt vízjárta, mélyebben fekvő ingoványos terület méginkább

shop pits, workshop establishments in pits as well as a semi-subterranean dwelling house. Intriguingly, the only feature that could be identified as a dwelling was surrounded by out-buildings of diverse functions forming a farm-like economic unit. The timber-structure above ground constructions supported by six or seven posts and uniformly oriented (barns?) form a special unit and most of the smaller pits associated with workstations are also clustered in a single group. A 4×4 m pit feature can be found beside them. It has been interpreted as a workshop for spinning and weaving based on the spindle whorls found on its floor level.

Farther from the timber-structure constructions, a 5×4.5 m workshop stood by itself: It was dug down into the earth at least to a depth of 1 m and its roof was supported by posts. Above ground ovens jutted out from the line of the construction on three sides (feature no. 167). (Fig. 5) In addition, reddish-brownish, oval burnt discolorations in the wall of the workshop imply the existence of interior hearths. The plastered floor level was renewed three times, which suggests that the workshop was used over a longer period. Similar workshops with ovens that could have been used for baking cakes or bread were found during the excavation in Harbor Park as well. (SZILAS 2002, 123)

The only dwelling house in the investigated territory stood somewhat apart both from the bakery and the work area constructions. The house displayed a general form: it was oblong, semi-subterranean with a pounded clay floor and an oven in the middle of the shorter eastern side. The western and southwestern edges were also destroyed by later pits from the La Tène D period. The fill of the semi-subterranean

mocsaras jellegű lehetett a Duna-szabályozást megelőző időkben, így emberi megtelepedésre alkalmatlan volt.

A kisajátítás menete sajnos csak november végére tette lehetővé, hogy a Nagytétényi út és a Budapest–Székesfehérvár vasútvonal közötti részben zártkerti, részben gyömölcsösből álló területen megkezdhessük a kutatást. Az érdfelületi megálló közelében, az attól délre kijelölt XI. számú kutatóárokban végzett munka eredményesnek bizonyult. Kora császárkori hamvasztásos temető került elő urnasírokkal és négyszög alakban árokkal határolt sírkertekkel. A temető valószínűleg ahhoz a kiterjedt sírmezőhöz tartozik, amely a szakirodalomban érdfelületi, illetve részben nagytétényi lelőhellyel ismert, és ahonnan többek között kocsisír is előkerült. (MRT 7 1986, 104, 9/29. lelőhely) Decemberben a XI. kutatóárok kibővítése során mintegy 2000 négyzetméter felületet nyitottunk meg, amely 2006. folyamán további területekkel fog bővülni. Az év végéig összesen 20 római kori urnasírt tártunk föl, valamint kibontottunk öt négyszögletes alaprajzú sírkertet. Noha a kora császárkori hamvasztásos temetőekben előfordulnak hantolások sírok és korábbi régészeti adatok is utalnak feltárási területünk közeléből csontvázas sírokra, mindezekig nem került elő ez a temetkezési forma. A csekély mélységbe, humuszba ázott urnasírok helyét gyakran kőpakolás, vagy nagyobb kötőanyag jelezte. A sírokba általában kevés számú edényt helyeztek (általában 1, vagy 2 edény jelentkezett), amelyek részben helyi La Tène D, részben provinciális jellegű kerámiatermékek voltak. A helyben készült római provinciális edények főként a kétfülű korsókkal, vízszintesen kihajló peremű, függőleges falú tálakkal (Knickwandschüssel) jellemezhetők. Egyszerűbb applikált díszel el-

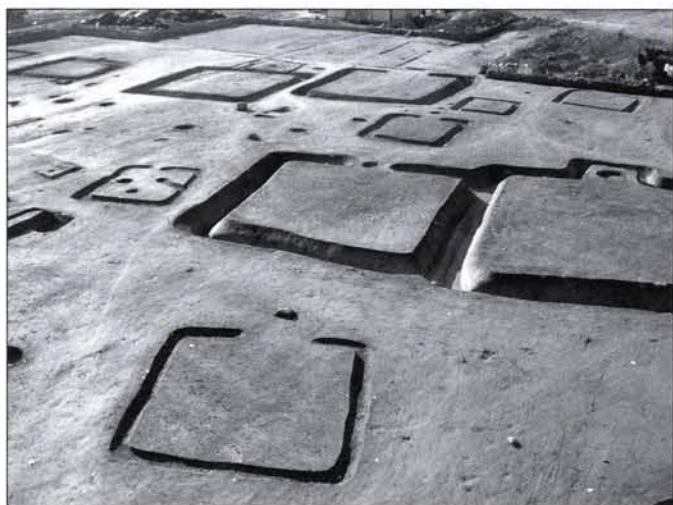

6. kép: Kr. u. 1. századi érem
Fig. 6: AD 1st century coin

house contained, among other things, fragments of grey graphitic ceramics with a combed ornament and light grey bowls with “S” profiles.

The uncovered area of the settlement was poor in metals and the quantity of the ceramic material was also lower than in the central zone uncovered in the territory of Harbor Park. More exact dating will be possible after the analysis of the material. Preliminarily, the settlement can be affiliated with the La Tène D period.

Trenches IX and X ran on the southern side of the approach stretch of route no. 6 on the Danube side, on the border of Érd and Budapest. Neither contained archaeological features. The territory, which is waterlogged even today, may have been a marsh before Danube regulation and

7. kép: Kr. u. 1-2. századi
sírkertek
Fig. 7: AD 1st-2nd century
graveyards

látott, helyi gyártmányú poharak ugyancsak jelentkeztek. Az egyetlen import kerámia-árut egy Consp. 34-es formájú, applikált díszű Pó-vidéki sigillata tál jelentette, amely a temető eddig feltárt részének legkorábbi pontosan datálható lelete is egyben (Kr. u. 50 és 70-es évek). A fémeket erőprofilú egygombos fibulák, noricum-pannoniai szárnyasfibulák, La Tène hagyományú bronz karperecek, vascsatok és kevés érem jellemezte. (6. kép) Ezek, néhány kivételtől eltekintve nem sírmellékletként, hanem a sírkertárok betöltéséből kerültek elő. Az urnasírok kisebb része négyszög alakban árokkal határolt sírkerteken belül került elő. (7. kép) Ezek mérete változó: az eddig előkerült legkisebb kiterjedése 5×5 méter volt, míg a legnagyobb 10×10 méter. A sírkertek állhattak önállóan, de megfigyeltünk egy nagyobb és egy kisebb sírkertből álló összekapcsolt (kibővített?) együttest is. Tájolásuk kisebb, néhány fokaltrécektől eltekintve azonosnak mondható. Az egyik sírkert tengelyében, az északi árokszakasz belső oldala mellett cölöplyukat sikerült dokumentálnunk, amelyet sírjelző fejfaként interpretálhatunk. Hasonló jelenség

so could not have been used for human settlement.

The privatisation process allowed us to start investigations only at the end of November on the territory mostly occupied by orchards and closed gardens between Nagytétényi Road and the Budapest–Székesfehérvár railroad. The work done in trench XI opened just south of the Érdliget railway station proved fruitful: a cremation cemetery was found from the Early Imperial Period with urn graves and rectangular graveyards enclosed by ditches. The cemetery was probably part of the large burial grounds, which is known in the archaeological literature as the Érdliget and partly the Nagytétényi site, and where among other burials, a wagon grave was also found. (MRT 7 1986, 104, site no. 9/29) In December, trench XI was enlarged and a surface of 2000 square metres was opened up. This trench will be further enlarged in 2006. Twenty Roman urn graves were unearthed by the end of the year as well as five rectangular graveyards. Although inhumation burials also occur in the cemeteries of the Early Impe-

a mannersdorfi temető sírkertjeiben is megfigyelhető volt. (UBL 1974, 421) A sírkertek árokkal való körülhatárolásának szokása helyi kelta hagyományokra vezethető vissza. A ménfőcsanakai La Tène B1 temetőben már megfigyelhetők a négyszögletes formájú sírkertek, amelyek itt csontvázas sírokat határoltak. (UZSOKI 1987, 30-, Fig. 26) Dubnik (Csúz, Szlovákia) kelta temetőjében egymásbaérő négyszögletes árokrendszerek mutathatók ki a La Tène B2 periódusból. (BUJNA 1989) A temetkezési szokás császárkori továbbélésére az ausztriai Mannersdorfból (UBL 1974) és a Veszprém-megyei Halimbáról (TÖRÖK 1961) ismerünk példákat. A sírok jelzésének módja, a fibula- és kerámiaspektrum sok hasonlóságot mutat a solymári koracsászárkori bennszülött temetővel, (KOCZTUR 1991) ami megerősíti, hogy a feltárás alatt álló nagytényi temetőt is a bennszülött kelta lakosság használhatta a Kr. u. 1. és 2. század folyamán.

A 2006-ban folytatódó feltárások a Nagytényi út és a vasút közötti terület nagy részét érintik, így a koracsászárkori hamvasztásos temetőről és a legutóbbi adatok alapján részben ide is átnyúló későbronzkori (urnamezős) temetőről további bőszeges információ várható.

Beszédes József – Szilas Gábor

Irodalom/References:

BUJNA 1989 – Bujna, A.: Das latènezeitliche Gräberfeld bei Dubnik. Slovenska Arheologia 37 (1989) 245–320.
CSÁNYI 1980 – R. Csányi M.: Árokkal körülvett sírok a halomsíros kultúra jánoshidai temetőjében – Graves surrounded by ditches in the Jánosida cemetery of

rial Period, characterised by the cremation rite, and former archaeological data include inhumation burials from the vicinity of our excavation territory, we ourselves have not found any as yet. The places of the shallow urn graves sunk into the humus were often marked by stone packing or a large stone block. Usually, only a few vessels were placed into the graves (generally 1 or 2 vessels), which were partly local La Tène D or provincial ceramics. The locally produced Roman provincial vessels were mostly represented by two-handled jugs, bowls with vertical walls and horizontally everted rims (Knickwandschüssel). Locally produced tumblers with simpler applied ornaments were also found. The only imported ware was a Samian ware bowl with a Consp. 34 type shape and an applied ornament from the Po region. It is also the earliest find in the excavated part of the cemetery that can exactly be dated (AD 50's and 70's). The metal finds are characterised by single-knobbed brooches with a strong profile, winged brooches from Noricum and Pannonia, bronze bracelets in a La Tène traditional style, iron buckles and a few coins. (Fig. 6) Apart from a few items, they were found in the fill of the ditches of the graveyards and not in the graves themselves. A small proportion of the urn graves came from within graveyards surrounded by rectangular ditches. (Fig. 7) Their measurements were diverse: the smallest one was 5×5 m, while the largest one measured 10×10 m. The graveyards could be independent of each other although an interconnected (enlarged?) unit composed of a large and a smaller graveyard was also observed. They had identical orientations with small digressions of a few degrees. A posthole was documented along the axis of one of

the Tumulus Grave Culture. *ArchÉrt* 107 (1980) 153–165.

DUŠEK 1969 – Dušek, M.: Bronzezeitliche Gräberfelder in der Südwestslowakei. *Archaeologica Slovaca* 1969, 50–81.

KOCZTUR 1991 – Koczturn É.: Kora császárkori temető Solymáron. *Studia Comitatensia* 21 (1991) 171–334.

KOVÁCS 1996 – Kovács, T.: The Tumulus Culture in the Middle Danube Region and the Carpathian Basin: Burials of the Warrior Élite. In: (Ed. Belardelli, C. – Peroni, R.) *The Bronze Age in Europe and the Mediterranean. The colloquia of the international congress of prehistoric and protohistoric sciences*. Forlì 1996, 113–126.

MRT 7 1986 – A budai és a szentendrei járás. *Magyarország Régészeti Topográfiája* 7 (1986)

POROSZLAI 1993 – Poroszlai I.: Százhalombatta bronzkori története – Százhalombatta in der Bronzezeit. In: *4000 év a 100 halom városában. Százhalombatta 1993*, 9–22.

SZILAS 2002 – Szilas G.: Késő kelta falusias település feltárása Nagytétény határában. *Aqfűz* 8 (2002) 114–130.

SZILAS 2005 – Szilas G.: Budapest XXII. Ker. Campona utca 1. *Aqfűz* 11 (2005) 253–254.

TÖRÖK 1961 – Török Gy.: Római kori faházak nyomai Halimbán. *FolArch* 13 (1961) 63–71.

UBL 1974 – Ubl, H.: Das römerzeitliche Gräberfeld und die zugehörige Siedlung von Mannersdorf a. Leithagebirge, Flur Hausfelder am Arbach. In: *Actes du IX Congrès International d'Études sur les Frontières Romaines*. Mamaia 1972 (1974) 415–426.

UZSOKI 1987 – Uzsoki A.: Ménfőcsanak. In: (ed.: Kovács T., Petres É., Szabó M.) *Corpus of Celtic Cinds in Hungary, Vol. I* Budapest, 1987. 13–61.

the graveyards beside the inner side of the northern stretch of the ditch. It may be interpreted as a grave marker. A similar phenomenon was observed in the graveyards in the Mannersdorf cemetery as well. (UBL 1974, 421) Digging ditches around graveyards reflects local Celtic traditions. Rectangular graveyards, this time with inhumation burials, have already been observed in the La Tène B1 cemetery at Ménfőcsanak. (UZSOKI 1987, 30-, Fig. 26) Interconnected systems of rectangular ditches could be demonstrated in the La Tène B2 phase the Celtic cemetery of Dubník (Csúz, Slovakia). (BUJNA 1989) The survival of the funeral custom in the Imperial Period has been demonstrated in Mannersdorf (Austria: UBL 1974) and Halimba in Veszprém county. (TÖRÖK 1961) The way the graves were marked, the choice of brooches and ceramics are analogous to the autochthonous cemetery of Solymár dated to the Early Imperial Period, (KOCZTUR 1991) which supports the suggestion that the Nagytétény cemetery may also have been used by the autochthonous Celtic population in the AD 1st and 2nd centuries.

Excavations will be continued in 2006 within the better part of the territory between Nagytétényi Road and the railroad. Thus, ample information can be expected on the cremation cemetery from the Imperial Period and also the Late Bronze Age (urn field) cemetery, which based on recent data seems to have extended this far.

József Beszedes – Gábor Szilas